

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษามีเป้าหมายที่สำคัญ คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดองค์ความรู้ ความคิดและสามารถแก้ปัญหาตลอดจนการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ประชาชน องค์กรเอกชนและหน่วยงานของรัฐ ในการจัดการศึกษาทั้งวางแผนการดำเนินการและรับผลประโยชน์ เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการวิพากษ์วิจารณ์ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. 2541 : 6) เป็นการดำเนินงานตามรูปแบบประชาคม ซึ่งเป็นแนวคิดที่สนับสนุนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ท้องถิ่น และสังคม อันถือได้ว่าเป็นการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2537 : 186-187) กล่าวว่า โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ชุมชนเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อโรงเรียนมากที่สุด ดังนั้นภารกิจของโรงเรียน คือ การให้บริการทางการศึกษาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม ด้วยเหตุนี้ประชาชนจึงควรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการบริหาร ในบางประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกายอมรับว่าการศึกษาเป็นหน้าที่ของท้องถิ่น เมื่อประชาชนต้องเสียภาษีการศึกษาให้กับท้องถิ่น ประชาชนจึงต้องเข้ามาเป็นกรรมการในคณะกรรมการสถานศึกษา (Board of education) เพื่อกำหนดนโยบายควบคุม ติดตาม และประเมินผลการจัดการของท้องถิ่น ผลของการมีส่วนร่วมทำให้ผู้ปกครองมีความพึงพอใจในโรงเรียนมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาสภาพและปัญหาในการบริหาร และการจัดการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพบนพื้นฐานของบริบทที่ผ่านมา พบว่ามีปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการขาดการมีส่วนร่วมของครูอาจารย์ ผู้ปกครอง ชุมชนและองค์กรท้องถิ่นในการบริหารและจัดการศึกษา นับเป็นปัญหาหนึ่งในหลายปัญหาสำคัญที่ทำให้การจัดการศึกษาขาดประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542ก : 24 – 35)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีความตระหนักและให้ความสำคัญแก่ชุมชน องค์กรท้องถิ่น ประชาชนและผู้ปกครองนักเรียนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากที่สุดนับแต่ครั้งที่เป็นการศึกษาประชาบาล ซึ่งเป็นการศึกษาของประชาชน โดยครั้งนั้นมีกรรมการตำบลเป็นผู้จัดการศึกษาในโรงเรียน ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียน พ.ศ. 2525 และ พ.ศ. 2539 ตามลำดับ มีคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนเป็นผู้เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดการศึกษาถึงปัจจุบัน

เมื่อมีการประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการศึกษา พ.ศ. 2543 ซึ่งกำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมากขึ้น การจัดการศึกษาที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงนับวันแต่จะมากและเพิ่มพูนขึ้น ตามลำดับ หลังจากคณะกรรมการ โรงเรียน ได้มีบทบาทและหน้าที่ไปมีส่วนร่วมจัดการศึกษากับโรงเรียนมากขึ้นตามลำดับดังกล่าวแล้ว ได้มีผู้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางดำเนินการและผลการดำเนินการในการเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาของคณะกรรมการ โรงเรียน และผลจากการศึกษาวิจัยสำคัญข้อหนึ่ง คือ การปฏิบัติงานของคณะกรรมการ โรงเรียนในส่วนโครงสร้าง เป็นไปตามระเบียบที่กำหนดแต่ในการปฏิบัติของคณะกรรมการ โรงเรียนยังเน้นด้านการสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนมากกว่าที่จะมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายและการร่วมมือในการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างแท้จริง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 10)

ในปัจจุบันคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในแต่ละโรงเรียนสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง ยังมีความแตกต่างกันอยู่ไม่เป็นไปตามการคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2543 : 18) จากสภาพการบริหารจัดการที่สถานศึกษา โดยคณะกรรมการสถานศึกษาที่ผ่านมาพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษามาจากหลายประเภท ซึ่งแต่ละบุคคลมีความรู้ ความสามารถ ความสนใจ และศักยภาพ ในการร่วมบริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน (สัมพันธ์ อุปลา. 2541 : 47) ในการทำงานร่วมกันระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับการบริหารและการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพนั้น คณะกรรมการสถานศึกษาจะต้องเป็นหุ้นส่วนการบริหาร (Administrative partnership) ในการทำงานแบบมีส่วนร่วมซึ่งเป็นประเภทของการมีส่วนร่วมแบบหุ้นส่วนการศึกษา (Grobe. 1990 : Abstract) โดยมีอำนาจในการตัดสินใจดำเนินการจัดการศึกษาในสถานศึกษาทุก ๆ ด้าน ซึ่งในภาพรวมจะก่อให้เกิดความหลากหลายในทางปฏิบัติเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานวิชาการซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาทุกระดับ

สำหรับงานวิชาการนั้นกล่าวได้ว่า เป็นงานหลักของสถานศึกษาโดยที่กระทรวงศึกษาธิการให้ความหมายของงานวิชาการไว้ว่า งานวิชาการเป็นงานที่ประกอบด้วย การพัฒนาหลักสูตรระดับสถานศึกษา การปฏิรูปการเรียนรู้ การเทียบโอนผลการเรียน การจัดเครือข่ายและแหล่งเรียนรู้ การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาและการปฏิรูปการเรียนรู้ในชุมชน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 9) ส่วนสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กล่าวว่า งานวิชาการ หมายถึง การปรับปรุงและพัฒนาเกี่ยวกับการเรียนการสอนให้บังเกิดผลดีสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน การจัดสื่อการเรียนการสอน

การวัดผลประเมินผลการเรียน การสอนซ่อมเสริม และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2536 : 84, 114-122)

ในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านวิชาการไว้ในคู่มือการปฏิบัติคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2547 ไว้คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547ข : 13-16) การให้ความเห็น ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น การให้ข้อเสนอแนะและส่งเสริมสนับสนุนในการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง และการรับทราบ และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดระบบและการดำเนินการตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

โดยที่การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในเรื่องดังกล่าว ยังไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547ก : 21) ได้สรุปสภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจากอดีตจนถึงปัจจุบันที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการแบบองค์บุคคลในระดับสถานศึกษาไว้คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังขาดความชัดเจนเรื่องบทบาทหน้าที่ว่าตนเอง จะทำอะไร ทำอย่างไร และเพื่ออะไร ขาดความกระตือรือร้นในการทำหน้าที่ของคณะกรรมการ วิธีการทำงานร่วมกันของคณะกรรมการยังขาดทักษะ และประสบการณ์ เช่น ทักษะร่วมประชุมตัดสินใจ เป็นต้น สถานศึกษาส่วนหนึ่งยังคิดว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นเพียงผู้สนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษามากกว่าเป็นผู้ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินงาน ร่วมรับผลที่เกิดขึ้น ในขณะที่กรรมการสถานศึกษาส่วนหนึ่งยังคิดว่า การบริหารจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นเพียงที่ปรึกษาหรือเป็นผู้ปฏิบัติตามการร้องขอของ สถานศึกษา กรรมการสถานศึกษา แต่ละคนมีภาระงานมาก การประชุมจึงขาดความต่อเนื่อง และความพร้อมเพียง รวมถึงระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารขาดคุณภาพจึงเป็นจุดอ่อนที่สำคัญของการบริหารจัดการ การนำข้อมูลไปใช้ในการพิจารณาของคณะกรรมการเพื่อการตัดสินใจ การแก้ปัญหาหรือพัฒนางานการศึกษา ส่วนใหญ่จึงอยู่บนพื้นฐานของความรู้สึก และประสบการณ์เดิม

จากการที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดให้มีการประชุมการพัฒนาสถานศึกษาสู่มาตรฐานโดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2550 ณ หอประชุมกองทัพเรือ ซึ่ง วรากรณ์ สามโกเศศ (2550 : 28) รัฐมนตรีช่วยว่าการ

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวในการบรรยายพิเศษ เรื่อง “ความสำคัญของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการจัดการศึกษา” ตอนหนึ่งว่า “ในโลกปัจจุบันมี 3 ทางโน้มที่เป็นสิ่งสำคัญ ได้แก่ ทางโน้มที่ 1 คือ ทางโน้มเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม จากผู้ที่มีความรู้ มีประสบการณ์ ซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการมีส่วนร่วมให้การศึกษาดิจิทัล ทางโน้มที่ 2 คือ การให้คนอื่นมีอำนาจ หรือ Empowerment โดยไม่เชื่อว่าสังคมจะมีความแตกต่างน้อยลง แต่นับวันยิ่งจะมีความแตกต่างกันมากยิ่งขึ้น การให้พลังอำนาจ คือ การทำให้คนที่มีความแตกต่างกัน ช่วยกันบันดาลให้เกิดสิ่งที่เป็นความปรารถนาที่แตกต่างกันได้ การเสริมพลังอำนาจนับว่ามีความสำคัญอย่างมาก จากรัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. 2540 ถึงรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2542 ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีหน้าที่กำกับ ส่งเสริม ในเรื่องนโยบาย เป้าหมาย แผนหลักสูตรของสถานศึกษา ซึ่งนับเป็นหน้าที่ที่กว้างขวางของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน” ทำให้เห็นว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น นับเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และควรได้รับการเสริมพลังอำนาจ”

โดยที่แนวคิดการ เสริมพลังอำนาจ (Empowerment) เป็นแนวคิดที่มีผู้กล่าวถึงมานาน แต่ถ้ามพิจารณาเฉพาะที่นำมาประยุกต์ใช้ในด้านการบริหารจัดการองค์กรหรือหน่วยงานแล้ว นับว่าเป็นแนวคิดที่ใหม่มากโดยมีผู้ให้ความหมายหรือคำนิยามของการเพิ่มพลังไว้หลายความหมาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการนำแนวคิดการเสริมพลังอำนาจ ไปใช้ในวงการหรือสาขาวิชาใด เช่น ในสาขาการพยาบาล ได้กล่าวถึงการเสริมพลังอำนาจว่า เป็นแนวคิดที่มีหลายมิติสลับซับซ้อน (Gibson, 1991 : 354) ประกอบด้วย มิติที่เกี่ยวกับคนไข้หรือคนป่วย ได้แก่ ความสามารถในการควบคุม (Sense of control) การรับรู้ความสามารถของตน (Self-efficacy) ความมีอิสระที่จะปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงการทำงานให้ดีขึ้นด้วยตนเอง (Self-determination) รวมถึงความสามารถที่จะปรับปรุงคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น (Improved quality of life) เป็นต้น มิติที่เกี่ยวกับตัวพยาบาล ได้แก่ การแสดงความเป็นผู้ช่วยเหลือ (Helper) ผู้สนับสนุน (Support) ผู้ให้คำปรึกษา (Counsellor) ผู้ให้ความรู้ (Educator) ผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) รวมถึงเป็นผู้ทู่เมเสี่ยสละ (Advocate) เป็นต้น มิติร่วมกันทั้งของคนไข้และพยาบาล เช่น ความไว้วางใจ (Trust) ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy) การตัดสินใจบางอย่างร่วมกัน (Participatory decision-making) การกำหนดเป้าหมายร่วมกัน (Mutual goal-setting) เป็นต้น

สำหรับการศึกษาทางด้านการบริหารจัดการในองค์กรหรือในหน่วยงาน (Workplace) นักวิชาการบางท่านให้ทัศนะว่า การเพิ่มพลัง หมายถึง กระบวนการใดก็ตามที่ช่วยให้พนักงานสามารถควบคุมปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อพฤติกรรมการทำงาน (Newstrom & Davis, 1997 : 227) หรือหมายถึง การสร้างสรรค์และดำรงไว้ซึ่งสิ่งแวดล้อมในการทำงาน โดยมุ่งให้เกิดค่านิยมที่ส่งเสริม

การตัดสินใจ หรือการเลือกของพนักงานที่จะกระทำอย่างทุ่มเทด้วยตัวของเขาเอง และก่อให้เกิดผลในทางบวกต่อพันธกิจ (Mission) ขององค์กร (Tebbit. 1993 : 19) นอกจากนี้คองเกอร์และคานันโก (Conger & Kanango. 1988 : 474) ได้ให้ความหมายของการเพิ่มพลังว่าเป็นกระบวนการที่กระตุ้นให้สมาชิกเกิดความรู้สึกเชื่อในความสามารถของตน (Belief in self-efficiency) โดยเฉพาะในภาวะการที่คนในองค์กรเกิดการไร้พลัง โดยกระบวนการที่จัดกระทำขึ้นในองค์กรทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

กล่าวได้ว่า การเสริมพลังอำนาจเป็นแนวคิดที่ค่อนข้างครอบคลุมทั้งในระดับตัวบุคคล ระหว่างบุคคล หรือองค์กร และชุมชน โดยในระดับบุคคลจะมุ่งศึกษาคุณลักษณะภายในของบุคคล ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่ก่อให้เกิดภาวะการเพิ่มพลังในบุคคลหรือพนักงานในองค์กร โดยนักวิชาการที่ได้ระบุลักษณะดังกล่าวค่อนข้างชัดเจนเป็นคนแรก ได้แก่ โทมัส และเวลท์เฮาส์ (Thomas & Velthouse) โดยเสนอว่า การเสริมพลังในระดับตัวบุคคลประกอบด้วย การรู้คิดของบุคคล (Cognitive) สี่ประการ ได้แก่ การเห็นคุณค่าของงานที่ทำว่ามีความสำคัญ และมีความหมาย การมีศักยภาพหรือความสามารถที่จะทำงานนั้นได้ การมีโอกาสเลือกหรือตัดสินใจปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานได้อย่างอิสระ และการรับรู้ว่าคุณเองมีความสำคัญต่อความสำเร็จหรือความก้าวหน้าของหน่วยงานหรือองค์กร

ในฐานะที่ผู้วิจัยดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ในเรื่องที่เกี่ยวข้องสภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก พบว่า ตัวแทนจากฝ่ายต่าง ๆ ที่เข้ามาเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ มีภาระงานมากจึงไม่มีเวลา การเข้ามาเป็นกรรมการสถานศึกษาต้องเชิญให้ร่วมเป็นกรรมการ และบางส่วนยังมีความเข้าใจว่ามีหน้าที่เพียงให้คำปรึกษา หรือสนับสนุนงบประมาณในการปรับปรุงพัฒนาสถานศึกษาเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในงานวิชาการซึ่งถือเป็นงานหลักของสถานศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมในงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก โดยได้แนวคิดจากทั้งนักวิชาการที่ว่า การเสริมพลังอำนาจให้แก่บุคคลนั้น จะช่วยให้บุคคลนั้นได้แสดงความสามารถที่มีอยู่ออกมาได้อย่างเต็มที่ และผู้บริหารการศึกษาระดับสูงได้นำเสนอว่าวิธีการเสริมพลังอำนาจให้แก่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น จะช่วยพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ ซึ่งแนวทางที่สร้างขึ้นนั้นจะได้เป็นประโยชน์สำหรับสถานศึกษาอื่น ๆ ในการที่จะพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมในงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก โดยวิธีการเสริมพลังอำนาจ โดยมีวัตถุประสงค์ย่อย ได้แก่

1. เพื่อสร้างแนวทางการมีส่วนร่วมในงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก โดยวิธีการเสริมพลังอำนาจ
2. เพื่อศึกษาความเหมาะสมของแนวทางการมีส่วนร่วมในงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก โดยวิธีการเสริมพลังอำนาจ
3. เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของแนวทางการมีส่วนร่วมในงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก โดยวิธีการเสริมพลังอำนาจ

ความสำคัญของการวิจัย

จากปัญหาการมีส่วนร่วมในงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อาจเป็นเพราะสถานศึกษายังไม่มีวิธีการที่เหมาะสมที่จะทำให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งวิธีการเสริมพลังอำนาจเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้บุคคลได้แสดงความสามารถของตนเองออกมาได้อย่างเต็มที่ อันจะส่งผลให้การดำเนินงานของสถานศึกษาในด้านงานวิชาการนั้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผลจากการศึกษาจะเป็นข้อมูล และแนวทางของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่นำไปพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหา

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งที่จะพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมในงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก โดยวิธีการเสริมพลังอำนาจ

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 **ขั้นศึกษา** สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้เกี่ยวข้องประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างคือผู้เกี่ยวข้อง โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายกจำนวน 9 คน ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 คน รวมทั้งสิ้น 18 คน

2.2 **ขั้นการสร้างแนวทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน** สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก โดยวิธีการเสริมพลังอำนาจ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีคุณวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาบริหารการศึกษา หรือสาขาอื่น ๆ หรือมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสริมพลังอำนาจ หรือเคยมีผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับการเสริมพลังอำนาจ กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

2.3 **ขั้นศึกษาความเหมาะสมของแนวทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน** สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก โดยวิธีการเสริมพลังอำนาจ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ ที่มีคุณวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโทสาขาบริหารการศึกษา หรือ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารการศึกษา หรือ มีประสบการณ์ในการนิเทศการศึกษา ไม่น้อยกว่า 10 ปี ในจังหวัดนครนายก กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก จำนวน 11 คน และ ศิษยานิเทศก์ วิทยฐานะ เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คนรวม 15 คน

2.4 **ขั้นศึกษาความเป็นไปได้ของแนวทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน** สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก โดยวิธีการเสริมพลังอำนาจ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก จำนวน 156 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายกจำนวน 60 คน

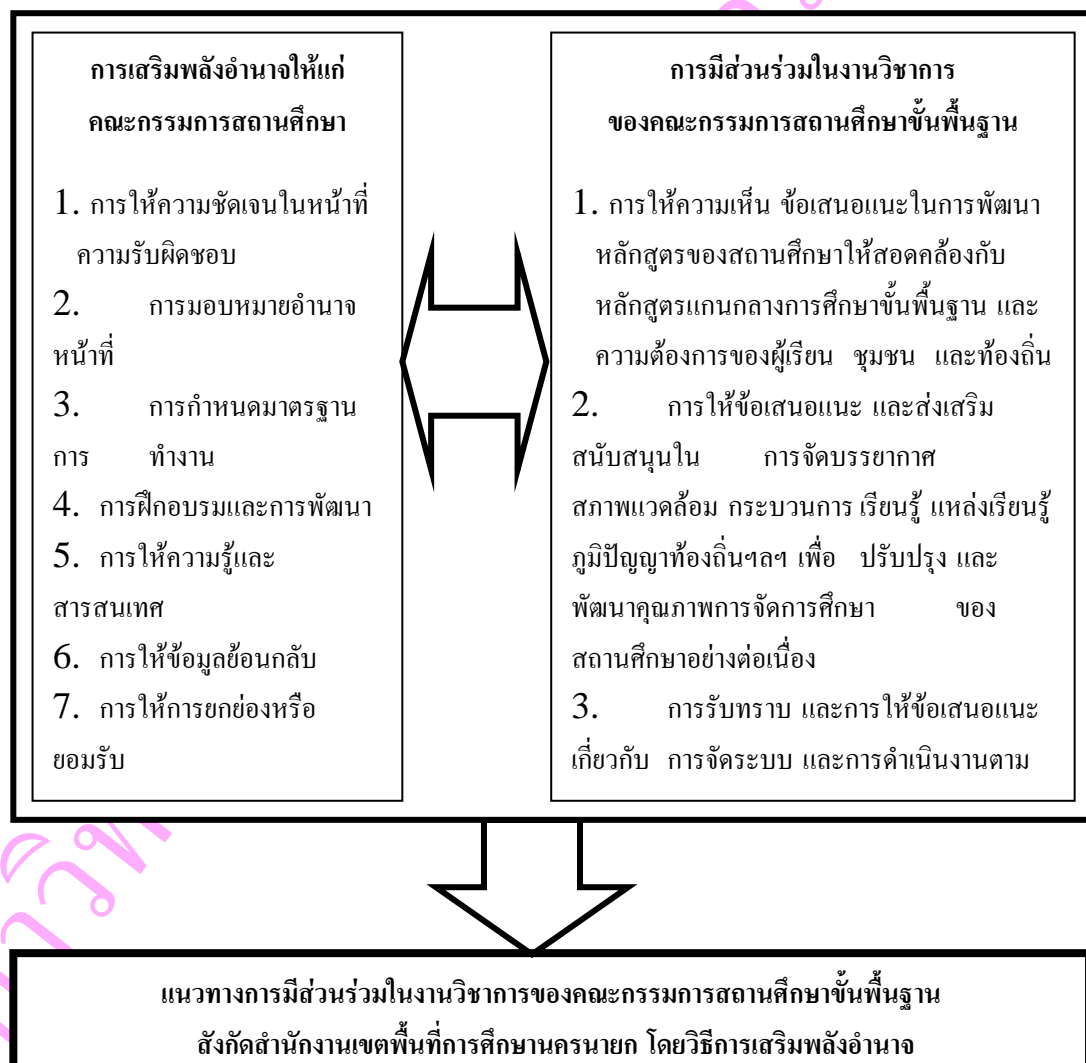
3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ความเหมาะสมของแนวทางการมีส่วนร่วมในงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก โดยวิธีการเสริมพลังอำนาจ

3.2 ความเป็นไปได้ของแนวทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก โดยวิธีการเสริมพลังอำนาจ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมในงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก โดยวิธีการเสริมพลังอำนาจ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับ รูปแบบการเสริมพลังอำนาจแบบปิรามิดอำนาจ (Power pyramid) ของ เทรซี่ (Tracy. 1990 : 24-46) บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในด้านงานวิชาการ ที่ได้กำหนดไว้ในคู่มือการปฏิบัติคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2547 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547ข : 13-16) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาสังเคราะห์และบูรณาการ กำหนด เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดัง ภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบความคิดในการวิจัยการพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมในงานวิชาการ
ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก
โดยวิธีการเสริมพลังอำนาจ

นิยามศัพท์เฉพาะ

สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมในงานวิชาการ หมายถึง การปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ตามที่สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดไว้ในคู่มือปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การให้ความเห็น ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้อง กับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น การให้ข้อเสนอแนะ และส่งเสริมสนับสนุนในการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ เพื่อปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง และการรับทราบ และการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดระบบ และการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในปัจจุบันว่ามีการปฏิบัติอย่างไร

แนวทางการมีส่วนร่วมในงานวิชาการ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง ขั้นตอนต่าง ๆ ที่ทำให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ในด้านงานวิชาการ ตามที่สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดไว้ในคู่มือปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การให้ความเห็น ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น การให้ข้อเสนอแนะ และส่งเสริมสนับสนุนในการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ เพื่อปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง และการรับทราบ และการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดระบบ และการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยใช้วิธีการเสริมพลังอำนาจ ซึ่งหมายถึง การทำให้สามารถหรือการให้พลัง ซึ่งทำให้บุคคลสามารถกระทำในสิ่งที่สอดคล้องกับความสามารถที่บุคคลมี หรือกระทำการร่วมกับผู้อื่นได้ ตามที่ตนมีความสามารถในด้านนั้น ๆ โดยในการที่จะพัฒนาการมีส่วนร่วมในงานวิชาการ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้นั้น ใช้รูปแบบการเสริมพลังอำนาจแบบปิรามิดอำนาจ (Power pyramid) ของ เทอร์ซี ซึ่งมี 10 ขั้นตอนได้แก่

1. การให้ความชัดเจนในหน้าที่ความรับผิดชอบ (Clearly define responsibilities)
2. การมอบหมายอำนาจหน้าที่ (Delegate authority)

3. การกำหนดมาตรฐานการทำงาน (Set standard of excellence)
4. การฝึกอบรมและการพัฒนา (Training and development)
5. การให้ความรู้และสารสนเทศ (Provide knowledge and information)
6. การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Give feedback)
7. การให้การยกย่องหรือยอมรับ (Recognition)
8. การให้ความไว้วางใจ (Trust)
9. การยอมรับข้อผิดพลาด (Permission to fail)
10. การให้ความเคารพ (Respect)

ความเหมาะสมของแนวทางการมีส่วนร่วมในงานวิชาการ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก โดยวิธีการเสริมพลังอำนาจหมายถึงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับความเหมาะสมของแนวทางการมีส่วนร่วมในงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก โดยวิธีการเสริมพลังอำนาจ ว่ามีความเหมาะสมกับบริบท โดยวัดความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีลักษณะเป็นมาตรส่วนการประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ความเป็นไปได้ของแนวทางการมีส่วนร่วมในงานวิชาการ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก โดยวิธีการเสริมพลังอำนาจ หมายถึงความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก เกี่ยวกับแนวทางการมีส่วนร่วมในงานวิชาการ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก โดยวิธีการเสริมพลังอำนาจว่าสถานศึกษาสามารถนำไปใช้ปฏิบัติจริงได้ภายใต้บริบทของสถานศึกษา ซึ่งได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีลักษณะเป็นมาตรส่วนการประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง ผู้ปกครองนักเรียน ศิษย์เก่า ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีส่วนร่วมให้การสนับสนุนส่งเสริมงานการศึกษาของสถานศึกษาและได้รับการแต่งตั้งจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก หมายถึง สำนักงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดนครนายก มีพื้นที่รับผิดชอบ 4 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมือง อำเภอบ้านนา อำเภอองครักษ์ และอำเภอปากพลี มีโรงเรียนจำนวน 156 โรงเรียน โดยจำแนกเป็นอำเภอเมืองนครนายกจำนวน 57 โรงเรียน อำเภอบ้านนาจำนวน 40 โรงเรียน อำเภอองครักษ์จำนวน 41 โรงเรียน และอำเภอปากพลีมีสถานศึกษาจำนวน 18 โรงเรียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อที่ผู้บริหารการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาจะได้นำแนวทางที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยวิธีการเสริมพลังอำนาจ

2. เพื่อที่ผู้บริหารการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาจะได้นำแนวทางที่ได้ ไปใช้ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในด้านอื่น ๆ ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา